

MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA V OBLASTI ZÁCHRANY A ÚSPEŠNEJ OCHRANY SPERMOPHILUS CITELLUS

Michal Ambros¹, Ivan Baláz², Zuzana Bredišová², Alena Jančová³ **K.Z.A.**

¹Štátna ochrana prírody SR, Správa Chránenej krajinskej oblasti Poniatie, Samova 3, 949 01 Nitra, e-mail: ambros@sopsr.sk,

²Katedra ekológie a environmentalistiky, Fakulta prírodných vied, Univerzita Konštantína Filozofa, Tr. A. Hlinku 1, 949 74 Nitra, e-mail: ibalaz@ukf.sk, zbridisova@ukf.sk,

³Katedra zoológie a antropológie, Fakulta prírodných vied, Univerzita Konštantína Filozofa, Nábřeží mládeže 91, 949 74 Nitra, e-mail: ajancova@ukf.sk

ÚVOD

Areál rozšírenia sýsla pasienkového - *Spermophilus citellus* (Linnaeus, 1766) je obmedzený na strednú a juhovýchodnú časť Európy medzi 12° 40' a 29° 00' v. z. d. a 40° 20' a 51° 00' s. z. š.

Predovšetkým severná, ale i západná hranica areálu rozšírenia sýsla pasienkového prešla v minulosti určitými zmenami. Sýseľ pasienkový prenikol do strednej Európy z centra svojho rozšírenia na Balkánskom polostrove. V centrálnej Európe k tomu došlo už pred 3000 rokmi na mieste dnešnej Moravy a pokračovalo v stredných Čechách asi pred 1000 rokmi. Do tejto oblasti prenikal sýseľ v období pred 700 až 600 rokmi. Po úplnom odlesnení pohraničných oblastí približne pred 500 až 300 rokmi dochádza k poslednej fáze šírenia tohto cicavca a to do oblastí Slovenska, Poľska a Nemecka.

Severná hranica jeho areálu prebiehala v Poľsku. Koncom minulého storočia bol pozorovaný drastický ústup a pokles hustoty populácie sýsla v strednej Európe zmenou technológie obhospodarovania. Zatiaľ čo na Slovensku a v Čechách ustupoval postupne až na súčasnú kritickú hranicu, od konca 70 rokov v Poľsku prestal tento druh existovať a bol vedený ako vyhubený.

Sýseľ pasienkový sa v priebehu niekoľkých desiatok rokov zmenil z obávaného škodcu na vzácného živočicha. Súčasnou snahou Štátnej ochrany prírody SR je prinavrátiť sýsla na pôvodné lokality jeho výskytu.

1. Odchyt sýsla pasienkového

kolík so slúčkou pri používanej nore

nepoužívaná nora

odchyt sýsla pasienkového

MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA SLOVENSKO - POĽSKO

Cieľom projektu „Susel“ je návrat sýsla pasienkového (susla moregovaného) do fauny Poľska. Iniciátorom projektu je mimovládna organizácia Salamandra (Poľské Towarzystwo Ochrony Przyrody). Ďalšími partnermi projektu je Zoologická záhrada v Poznani a BIOS – mimovládna organizácia Stobrawskej Chránenej krajinskej oblasti (Stowarzyszenie na Rzecz Ochrony Przyrody Stobrawskiego Parku Krajobrazowego). Projekt je financovaný nadáciou Ekofundusz a má medzinárodný charakter.

Riešitelia Programu Susel vybrali v blízkosti mesta Opol locality, ktoré v minulosti obýval. Vypustené zvieratá pochádzali z kolónií v Maďarsku, Čechách a Rakúsku. Úlohou Zoologickej záhrady v Poznani bolo v poloprirodzených podmienkach zabezpečiť odchov a následne rozmnoženie zvierat, ktoré by boli základom kolónií na vybraných lokalitách.

Aktivity na Slovensku sú porovnateľné, ale s tým rozdielom, že u nás sýseľ ešte prežíva. Nakoľko skúsenosti s odchovom sýsľov sme mali minimálne, nebol prvý pokus o odchov a rozmnoženie príliš úspešný. Na pracovnej ceste vo februári 2006 sme získali nové poznatky o chove sýsľov v ZOO Plzeň (Čechy) a v júni 2006 sme sa v ZOO Poznaň (Poľsko) oboznámili s úspešnými pokusmi rozmnožovania sýsla.

Výsledkom následnej diskusie a viacerých otázok z jednej a druhej strany bola požiadavka poľských kolegov o dodanie niekoľkých desiatok kusov zvierat z územia Slovenska. Zhodli sme sa na tom, že výber a zabezpečenie lokality a následné udržanie kolónie patrí k najcitlivejšej časti projektu reštitúcie.

Spolupráca v oblasti záchrany a následnej úspešnej ochrany sýsla pasienkového v stredo európskej časti jeho areálu rozšírenia začína v roku 2007. Slovensko poskytne Poľsku niekoľko odchytených jedincov sýsla pasienkového k umelému odchovu v ZOO Poznaň.

6. Umelý odchov sýsla pasienkového

odchov sýsla v ZOO Poznaň

odchov sýsla v ZOO Bojnice

typické „panáčkovanie“

○ - odchytové plochy

PROGRAMY REŠTITÚCIE SYSLA PASIENKOVÉHO V STREDNEJ EURÓPE

Reštitúcia je podľa KLINDU (2000) prinavrátenie organizmov na miesto ich pôvodného výskytu, kde vyhynuli. Reštitúciu sýsla pasienkového podrobne rozpracovali AMBROS (1999), HAPL et al. (2006).

Maďarsko

V Maďarsku prebehol transfer približne 700 jedincov sýsla pasienkového na novú lokalitu z dôvodu zániku poľného letiska.

Poľsko

V Poľsku prebieha projekt „SUSEL“. Projekt reštitúcie začal v roku 2000 a je plánovaný na 12 rokov.

Česká republika

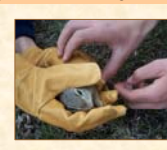
V Čechách prebehli celkom štyri väčšie projekty reštitúcie: v CHKO Český Kras, v centrálnej oblasti CHKO Křivoklátsko, na lokalite Vítkov vrch v CHKO Slavkovský les a na lúke pri Řepických rybníoch (2 km severne od Strakonice).

Slovenská republika

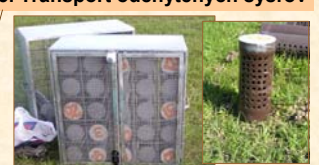
Na Slovensku prebiehalo alebo sa uskutočňuje niekoľko projektov reštitúcie. Prvým bola reštitúcia sýsla pasienkového v Košickej kotline v rokoch 1992 až 1993 (Slovenská agentúra životného prostredia a odbor Ochrany prírody a krajiny, Prešov). V rokoch 1996 až 1997 sa v Košiciach (Grajciar) odchyťovali sýsle metódou vyplavovania a vypúšťali sa na Silickej planine a v Košickej kotline. Ďalší projekt je prevádzaný od roku 2000 v NP Muránska planina. V rokoch 2003 až 2006 sa sýsle odchyťovali na Letisku v Košiciach a prevádzali na Silickej planine. Na Západnom Slovensku sa od roku 2003 riešia dva projekty, v západnej časti Malých Karpát nad obcou Kuchyňa a pri obci Klátová Nová Ves v pohorí Tribeč (Správa Chránenej krajinskej oblasti Poniatie, dobrovoľníci z Katedry ekológie a environmentalistiky FPV UKF v Nitre a mimovládna organizácia Pangaea, o. z.).

Reštitúcia sýsla pasienkového na Slovensku súvisí s projektmi Európskej komisie LIFE – Nature "Ochrana orla kráľovského v slovenskej časti Karpát" (2003-2006) a od roku 2007 „Ochrana sokola rároha v Karpatskej kotline“. Realizátormi projektov sú organizácia Ochrana dravcov na Slovensku (RPS) a Štátna ochrana prírody SR. Orol kráľovský (*Aquila heliaca*) a sokol rároh (*Falco cherrug*) sú závislé na love sýsla.

2. Meranie somatických znakov sýsla

3. Transport odchytených sýsľov

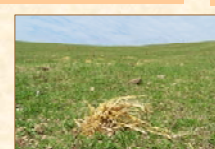

prepravka a klieťka slúžiace na prevoz sýsľov

4. Vypúšťanie odchytených sýsľov

vrták k predvrtaniu dier

upchávanie predvrtaných dier

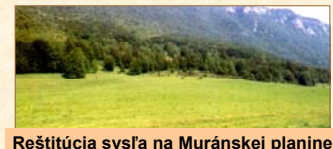
klieťka k ochrane vypustených sýsľov

5. Lokality reštitúcie sýsla pasienkového

Lokalita Breziny - Klátová Nová Ves (Tribeč)

Reštitúcia sýsla na Muránskej planine

Lokalita pri meste Kamien Słazsky (Poľsko)

Lokalita pri obci Kuchyňa (Malé Karpaty)

